

Зоряна БЕЛЕЙЧИК

здобувач освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу ЗУНУ Тамара ПОПОВИЧ

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ТА ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНОЇ РЕФОРМИ

Сучасний розвиток держави характеризується розгортанням процесів реалізації реформ децентралізації та адміністративно-територіального устрою, а також комплексу секторальних реформ, спрямованих на посилення спроможності територіальних громад. В умовах реформування моделі перерозподілу бюджетно-фінансових ресурсів, формування зон відповідальності органів управління місцевого рівня виникають нові виклики та ризики. Важливим вектором реформ виступає модернізація системи соціального розвитку територіальної громади, і, передусім, соціальної інфраструктури. Це порівняно нова ніша досліджень для вітчизняної науки. Тому виникає необхідність пошуку шляхів удосконалення управління соціальною сферою та підвищення якості послуг, які нею надаються.

В умовах реалізації сучасних реформ ключова роль в управлінні соціальною сферою територіальних громад належить місцевим органам влади. Вони координують діяльність усіх господарських структур, зокрема і об'єктів соціальної інфраструктури, беруть участь у розробці та реалізації соціальних проєктів, вирішують питання розподілу коштів.

Стан соціальної сфери та рівень задоволення соціальних потреб населення територіальних громад демонструють низку проблем. За часи незалежності близько 70 % об'єктів соціальної інфраструктури було передано на баланси міських, сільських та селищних рад. Переважна більшість видатків соціальної сфери також передано на рівень громад. Місцева влада має здійснювати фінансування об'єктів соціальної інфраструктури з місцевих бюджетів. Видатки на розвиток соціальної сфери (охорона здоров'я, освіта, культура, соціальний захист та соціальне забезпечення) традиційно складають переважну частину видатків місцевих бюджетів. Довший час, застосування чинної схеми міжбюджетних трансфертів призвело до ситуації, коли органи місцевого самоврядування фактично були позбавлені можливості самостійно вирішувати власні проблеми та повноцінно управляти соціальною інфраструктурою через відсутність власних коштів. Об'єкти соціальної інфраструктури і сьогодні залишаються залежними від субвенцій. Крім того більшу частину видатків, що

спрямовуються на утримання об'єктів соціальної інфраструктури використовують на виплату заробітної плати як захищеної статті бюджетного фінансування.

Така ситуація вимагає активних дій в сфері оптимізації мережі об'єктів соціальної інфраструктури та раціонального їх розміщення в межах новостворених об'єднаних територіальних громад. Вкрай актуальним залишається і питання налагодження всієї системи фінансування соціальних потреб територіальних громад в частині отримання міжбюджетних трансфертів, фінансування проектів, а також впровадження європейських стандартів щодо надання послуг.

Проведений аналіз соціальної інфраструктури Великогаївської територіальної громади дозволив виявити наступні проблеми:

– жителів Великогаївської ОТГ поки не можна назвати повністю інтегрованою місцевою спільнотою, що усвідомлює спільність інтересів та ресурсів. З одного боку, це викликано недовгим часом діяльності об'єднаної громади, але, з іншого боку, це спричинено також і тим, що в інших населених пунктах громади бачать конкурента для власного села. Це стосується, для прикладу, вже згадуваної політики місцевої влади щодо інвестування насамперед у найбільш віддалені та найбільш населені пункти і спротив цьому з боку мешканців найбагатшого та найбільшого села Великі Гаї;

– Великогаївську громаду характеризують несприятливі демографічні тенденції, які поглиблюватимуть проблеми, пов'язані з неефективною мережею громадських закладів та послуг для різних вікових груп; у громаді присутнє явище трудової еміграції, це особливо стосується молодих людей, які виїжджають на навчання до великих міст і не повертаються або оселяються у Тернополі чи виїжджають за кордон;

– попри те, що громада розташована у приміській зоні, де є кращим середовищем для різноманітних ініціатив та доступ до сучасних практик, це не відображається на розвитку третього сектору. На території Великогаївської громади відносно небагато громадських організацій;

– громада володіє великою мережею закладів освіти, культури і медицини, які часто знаходяться у поганому технічному стані. Необхідними є реорганізація системи управління ними, оптимізація мережі, ремонт і купівля обладнання.

Перспективним напрямком удосконалення організаційно-функціонального механізму управління соціальним розвитком об'єднаних територіальних громад повинно стати міжсекторне партнерство (МСП). Їх основною економіко-організаційною формою має стати модель фондів розвитку громад (РГ). В результаті аналізу їх спільних та відмінних рис в різних країнах світу, а також в Україні особливістю вітчизняних фондів РГ визначено те, що

вони функціонують здебільшого як благодійні фундації. Це, у світлі чинного законодавства, суперечить концепції фондів РГ і робить неможливою повну реалізацію їх потенціалу. В розділі пропонується вирішити цю проблему шляхом використання для фондів РГ формату «громадська організація». Подібні організації рекомендується сформувати в більшості населених пунктів Тернопільської області (в т.ч. і в Великогаївській ОТГ) та інших регіонів України. Через низький ступінь розвитку підприємницького сектору зусилля у цьому напрямку слід сконцентрувати найперше у найбільших містах області. Зважаючи на потреби регіону, пропонується визначити два основних напрями діяльності фондів РГ: підтримка благодійних ініціатив місцевого бізнесу і зміцнення організаційного потенціалу ГО.

Проблему розширення джерел фінансування соціального розвитку територіальної громади пропонується вирішити шляхом запровадження практики венчурних ініціатив. Венчурні ініціативи фондів РГ пропонується реалізовувати відповідно до стандартної схеми, яка детально описується у розділі на основі аналізу зарубіжного досвіду. Основними її складовими є формування портфелю ГО за визначеними критеріями з метою активізації їх організаційного розвитку і застосування щодо них цільових заходів за участю широкого кола залучених експертів.

Перспективним шляхом удосконалення системи управління соціальним розвитком об'єднаної територіальної громади є запровадження практики державно-приватного партнерства, яке дозволить: знизити потребу в бюджетному фінансуванні на реалізацію проектів модернізації інфраструктури; отримати можливість використовувати необхідні об'єкти в короткі строки не зважаючи на дефіцит бюджетного фінансування; підвищити доступність та покращити якість медичних послуг, гарантованих державою; знизити капітальні витрати на 20-30 % за рахунок використання передових інжинірингових рішень і жорсткої системи фінансового контролю; суттєво скоротити строки створення і модернізації об'єктів; привести інфраструктурні об'єкти у відповідність до санітарних норм і міжнародних стандартів тощо.

Угоди з державно-приватного партнерства повинні надаватися в рамках відкритих та прозорих процедур, оскільки детальне економічне обґрунтування, система відповідних стимулів, точна оцінка ризиків та продумане управління ними є вирішальними для обох сторін – держави та приватного бізнесу. Всі проекти державно-приватного партнерства повинні бути побудовані таким чином, щоб досягався максимально можливий рівень соціально-економічного добробуту – вираш від підвищення ефективності внаслідок запровадження державно-приватного партнерства розподілявся або як добробут споживачів через зниження цін або як прибуток виробників через зниження витрат за

незмінного рівня цін (виграш частково перерозподіляється до державного бюджету через конкурентні торги за надання контракту).

Руслан БЕРА

здобувач освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування», ЗУНУ
Науковий керівник – д.н.держ.упр., професор, професор кафедри
менеджменту, публічного управління та персоналу ЗУНУ Віталій ТОЛУБ'ЯК

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Вивчення проблематики державної служби в органах Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) безпосередньо пов'язане з розглядом питання про класифікацію державних службовців, оскільки як у чинному законодавстві, так і науковій літературі відсутній єдиний та взаємоузгоджений підхід щодо цього питання. Це стосується рівною мірою як державної служби в цілому, та і її різновиду – державної служби в органах і підрозділах ДСНС.

До специфічних ознак державної служби в органах і підрозділах ДСНС України необхідно віднести такі:

1) її зміст полягає у реалізації завдань та функцій держави, щодо здійснення контролю за додержанням законодавства у сфері пожежної безпеки, цивільного захисту, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

2) вона є державною службою, що проходить в Державній службі України з надзвичайних ситуацій;

3) полягає у професійній діяльності осіб – державних службовців, у зв'язку з чим їм присвоюють спеціальні звання;

4) має специфічну організаційну та функціональну структуру (апарат Служби, територіальні управління, служби цивільного захисту в районах, містах, аварійно-рятувальні частини в районах, містах та центрального підпорядкування [1, с. 153].

Професійна діяльність державних службовців в органах ДСНС України на сучасному етапі характеризується зростанням обсягу їхніх завдань, розширенням спектра виконуваних робіт і вдосконаленням методів їх здійснення, в тому числі за рахунок професійної мобільності фахівців і підвищення якості виконуваних робіт.

Професійна підготовка – це організований та цілеспрямований процес оволодіння особами рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту знаннями, уміннями та навичками, необхідними для